

To Skuespil, der faldt

Var det Iscenesættelsens Skyld?

Af CARL TH. DREYER

Karel Capeks „Moderen“ er nu gaet for sidste Gang paa Betty Nansen Teatret. To betydelige Skuespil med Verdensry er da i Løbet af faa Uger faldet til Jorden. Det første var Robert E. Sherwoods lige saa mærkelige Stykke „Den store Galskab“ paa Folketeatret. Begge Værker af en ligefrem forfærdende Aktualitet, som i en frygtelig Tid har Bud til os alle.

Vil man lede efter Grunden til, at disse to saare interessante sceniske Frembringelser faldt, kommer man ikke uden om, at Teatrene har en stor Medskyld.

For at nævne „Den store Galskab“ først, er der efter min Mening ingen Tvivl om, at det er Stykkets voldsomme Slutningsvirkning, saaledes som Folketeatret fremførte den, der er Skyld i den kølige Modtagelse, Stykket fik.

Som bekendt slutter Stykket med et Bombenedslag i det Kurhotel, der er Rammen om Handlingen — et Bombenedslag for aaben Scene: een eneste øresønderrivende Eksplosion, Mørke og Stillehed, der lader ane total Udslættelse — efterfulgt af langsomt Tæppefald.

Eksplosionen kom paa Folketeatret saa uventet og med en saadan Styrke, at enhver maatte tro, at Bomben var faldet ned i selve Teatret, og i nogle Sekunder grebes Tilskuerne af en ægte og haandgribelig Skræk, som først løsnede sit Tag, da Lyset i Salen tændtes paany.

Den, der blot en enkelt Aften har studeret Virkningen heraf, vil paa Ansigterne omkring sig have set anstrengte Smil, der udtrykte Flovhed og Forle-

genhed. Folk ærgrede sig over at have ladet sig overrumple. Skrækreaktionen udløstes i en Art Fornærmethed. Man var ikke langt fra at betragte sig som Offer for en grim Spøg. Som Bombenedslaget udslettede Scenebilledet, saaledes udslettede den reelle Angstfølelse, som Tilskuerne havde udstaaet, den stigende Grebetheid, de ikke havde kunnet undgaa at føle især under Stykkets næstsidste og sidste Akt, takket være *Else Skouboe* og *Erling Schroeders* vidunderlige Spil.

Iscenesætteren havde her forsynet sig imod en elementær dramatisk Regel. Jo stærkere og voldsommere en Effekt er, jo bedre maa den forberedes for ikke at give Bagslag. Dette alttilintetgørende Bombenedslag burde have været forberedt gennem maaske seks-syv Detonationer af stigende Styrke, svarende til dryppende Bomber fra en sig nærmende Krigsflyver og akkompagneret af den mere og mere eksalterede Dialog mellem Irene og Harry, og saaledes, at den næstsidste Bombe tænkes at ramme Elektricitetsledningen: Mørke paa Scenen — — Dødsangsten sætter ind hos de to — — Propelstøjen af Flyvemaskinen lige over Hovedet — — og nu Nedslaget i selve Hotellet — — et Skrig, en Døendes forgæves Kalden — — en Hulken — — et Ord, et eneste, det sidste. Og alt forbi.

Havde Slutningsoprintet været tilrettelagt efter denne eller en noget lignende Plan, vilde den voldsomt stigende Spænding paa en naturlig Maade have fundet sin gradvise Udløsning. Som det

nu var, sønderrev Slutningen den oparbejdede Stemning i Stedet for at fuldføre den stejlt opadstigende Linie.

I Betty Nansen Teatrets Fremførelse af Capeks betagende Drama gjorde noget lignende sig lejlighedsvis gældende; men den største Svaghed laa dog et andet Sted. Lige saa storladne og gribende Fru *Betty Nansens* egen Ydelse som *Moderen* var, lige saa stor en Misforstaaelse var Fruens Iscenesættelse af de Døde, der viser sig for hende.

Moderen er med Aarene blevet synsk og ser sine Døde for sig. Men det er kun hende, der ser dem. Det er ikke Meningen, at vi andre skal se dem. Vi skal blot ane dem, føle dem som noget uvirkeligt, der glider gennem Stuen oppe paa Scenen, som farve- og konturløse Skikkelser, rastløse i deres Længsel efter at vende tilbage til Graven. Døde har ikke Ansigter, deres Træk er uvidskede. Da de har vænnet sig til Gravens Mørke og Ensomheden, undgaaer

Fortsættes Side 13, Sp. 2.

TO SKUESPIL

Fortsat fra Side 10.

de Lyset og nærmer sig kun modvilligt de Levende, med hvem de alene har Fortiden tilfælles.

Fejlen ved Fru Nansens Døde var, at de ikke var tilstrækkeligt døde.

Som oftest placerede Fru Nansen sine Døde i Rampelys eller end- og i Lyskeglen fra en „før tilfålet“ anbragt Projektør. Kun lejlighedsvis gled de ind i Halvmørket, mens det burde have været omvendt. Deres Stemmer burde have lydt til os ud fra Halvmørket, deres Skikkelser skulde netop lige kunne skimtes, kun lejlighedsvis skulde de have strejft Lyset fra en Lampe. I nogle faa Sekunder henimod Slutningen af 2. Akt var det saadan, og Virkningen var overvældende.

Fru Nansens Døde manglede Uvirkelighedspræget, og derfor udeblev den særlige Stemning, som af Digteren er

tænkt som Baggrund for Dramaet, og mange af Skuespillets Optrin blev pinfulde i Stedet for at virke udløsende og befriende.

Naar det gælder saa prækære sceniske Foreteelser som Gengangere for aabent Tæppe, staar man sig ved at nøjes med at give Antydninger og overlade til Publikums Fantasi at besørge Resten. Den (Fantasien) gør det ud for mindst et Dusin Sceneteknikere — derfor har Teatret aldrig haft saa stor Magt over Sindene, som da der endnu var Taglys og Petroleumsbelysning i Rampen.

Men Fru Nansen overlod intet eller meget lidt til Fantasien. De Døde blev bragt saa tæt ind paa Livet af os, at vi kunde se, hvad Farve Søkker de havde paa.

For et Teater, der yder en kunstnerisk eller kulturel Indsats, er det altid en Tilfredsstillelse at vide, at denne Indsats er ydet fuldt ud. Falder Forestillingen, falder den i det mindste med Ære. Men hverken Folketeatret eller Betty Nansen-Teatret kan gøre sig til heraf. De ydede ikke den fulde Indsats, hvilket er saa meget mere beklageligt, som vi i en Tid som denne ikke har Raad til at miste noget Værk, der træder i Skranken for Bevarelsen af den Kultur og de Idéer, vi bekender os til.

CARL TH. DREYER